

OBSAH

Předmluva	5
-----------	---

I. OTROKÁŘSKÉ STÁTY A KMENOVÉ SVAZY

1. Urartské nápisy	9
2. Hérodot o Skytech	11
3. Strabón o Kavkazu	16

II. ROZVOJ FEUDÁLNÍCH VZTAHŮ A FEUDALISMU

Nejstarší zprávy o Slovanech

1. Plinius Starší	20
2. Publius Cornelius Tacitus	21
3. Claudius Ptolemaios	21
4. Jordanis	22
5. Prokopios Caesarejský o Slovanech a Antech	23
6. Hunové	24
7. Slované a Avaři v nejstarší ruské kronice	26
8. Menandr o Avarech a Antech	27
9. Al-Istachri o Chazarech	27
10. Ibn-Fadlán o kamských Bulharech	29
11. Gardizi o Pečeněžích	30
12. Al-Istachri: Zakavkazská města v X. stol.	31
13. Muhammad Naršachi o tkalcovství v Buchaře	36
14. Avicenna: O knihovně v Buchaře	37

III. VZNIK, ROZMACH A ROZPAD KYJEVSKÉHO STÁTU

1. Rozsidlení slovanských kmenů podle Pověsti vremennych let	38
2. První knížata u Poljanů podle Pověsti vremennych let	39
3. Rozsidlení ruských a jiných kmenů podle Pověsti vremennych let	39
4. O ruských kupcích	40
5. O obyčejích a životě Slovanů	41
6. Ibn-Fadlán o Rusech	42
7. Výprava Olega na Cařihrad podle Pověsti vremennych let	44
8. Konstantin Porfyrogennetos o Pečeněžích a Rusech	46
9. Konstantin Porfyrogennetos o obchodu Rusů s Byzancí	46
10. Výpravy Svjatoslava	50
11. Lev Diakon: Svjatoslav v Dunajském Bulharsku	51
12. Povstání v Kyjevě r. 1068	52
13. Nájezdy Polovců	54
14. Ljubečský sjezd r. 1097	56
15. Ruská Pravda	57
16. Královna Tamara	62

IV. BOJ PROTI CIZÍM PODMANITELŮM

1. Příjezd Meinharda do Livonska r. 1186	64
2. Vybudování Rigy (r. 1201) a založení řádu mečových rytířů (r. 1202)	65
3. Rusko-skandinávské styky	66
4. Dětmar Merseburský o Kyjevě	67
5. Adam Brémský o Kyjevě	67
6. Bitva na Něvě	67
7. Bitva na ledě	68
8. Výprava Bátúa na Rus	70
9. Dobytí Kyjeva Tatary	73
10. Kníže Daniel Romanovič Haličský a Zlatá horda	74
11. Život Tatarů v XIII. stol.	77
12. Zpustošení Zakavkazska Tatary	83

V. NOVGOROD A PSKOV

1. Ústavní listina novgorodského knížete Vsevoloda Mstislaviče kostelu sv. Ivana na Opokách	85
2. Smlouva Novgorodu s německými městy a Gotlandem (r. 1270)	87
3. Smlouva Novgorodu s Norskem (r. 1326)	89
4. Ustanovení o obchodu s hanzou v Novgorodě (22. února 1346)	90
5. Sociální boje v Novgorodu	92
6. Cesta Gilberta de Lannois do Novgorodu a Pskova	96
7. Povstání „černých lidí“ v Novgorodě r. 1418	97
8. Ruské pluky v bitvě u Grunwaldu	98

VI. FEUDÁLNÍ ROZDROBENÍ SEVEROVÝCHODNÍ RUSI A ZESÍLENÍ MOSKEVSKÉHO KNÍŽECTVÍ

1. První zpráva o Moskvě	100
2. Povstání v Tveru proti Tatarům r. 1327	100
3. Listina metropolitů Kípriana konstantínovskému klásteru	102
4. Ruy Gonzales de Clavijo: Samarkand za Tímúra	103
5. Povstání „černých lidí“ ve Smolensku r. 1440	106
6. Ambrosio Contarini: Moskva za Ivana III.	107
7. Konec tatarského jha (1480)	108
8. Zákoník velikého knížete Ivana III. (1497)	113
9. Sigismund Herberstein: O moci moskevského panovníka	115
10. Sigismund Herberstein: O Litvě a Livonsku	119
11. Z poselství starce Filofeje velikému knížeti Vasiliji Ivanoviči	121

VII. RUSKÝ CENTRALIZOVANÝ MNOHONÁRODNOSTNÍ STÁT

1. Nařízení Ivana IV. o přidělení půdy tisíci vybraných služebných lidí v moskevském a okolních újezdech	123
2. Zákoník cara Ivana Vasiljeviče (1550)	124
3. Stoglav	126
4. Chancellor o ruském vojsku a obchodu	130
5. Návrh Ivana Hrozného na rozvoj ruského obchodu (1557)	132
6. Poselství cara Ivana IV. Hrozného knížeti A. M. Kurbskému	134
7. Lublinský sněm r. 1569	146
8. Z dopisu dánského krále Frederika II. (1576)	150
9. Pochod Jermaka na Sibir	151
10. Z korespondence Ivana Hrozného s anglickou královnou Alžbětou o anglickém obchodu v Rusku (1581–1582)	154

11. Vzpoury rolníků Josifova volokolamského kláštera	156
12. Řemeslníci podle soupisové knihy v Možajsku	157
13. Ukaz o zběhlých rolnících	159

VIII. KULTURA IX.—XVI. STOL.

1. Psaní na březové kůře z Novgorodu	160
2. Cesta ze Skandinávie do Byzance	161
3. Obležení Korsuně Vladimírem a pokřtění Kyjevské Rusi	162
4. Slovo o pluku Igorově	164
5. Vyprávění o životě Alexandra Něvského	165
6. Vyprávění o mamajevské bitvě	169
7. Putování ruského kupce Afanasije Nikitina do Indie	173
8. Začátek knihtisku v Rusku	177
9. Domostroj	178

IX. SELSKÁ VÁLKA A POLSKO-ŠVÉDSKÁ INTERVENCE

1. Prísěžný zápis cara Vasila Šujského	181
2. Z knihy Isaka Maassy	182
3. Z „Dějin o velikém knížectví Moskevském“ Petra Petreje	189
4. Avraam Palicyn: Vypravování (Skazanije)	190
5. Rozsudek církevního sněmu nad mnichem Otrepjevem	191
6. O týrání a okrádání dvorjanů od jejich cholopů a rolníků	192
7. Povstání v Moskvě 19. března 1611	192
8. Útok partyzánů na interventy	195
9. Nový letopis. Počátek druhého národního vojska a Kuzma Minin	196
10. Řeč Gustava Adolfa o míru s Ruskem na švédském sněmu (r. 1617)	198

X. RUSKO JAKO FEUDÁLNĚ ABSOLUTISTICKÁ MONARCHIE

1. Soupis pozemkového majetku moskevských bojarů v letech 1646—1647	200
2. J. Reitenfels o řemesle a obchodu v ruském státě	203
3. Grigorij Kotošichin o carovi a o moskevských prikazech	205
4. Ruské zboží vyvážené přes Archangelsk (2. pol. XVII. stol.)	213
5. Krátké a pravdivé vyličení nebezpečné vzpoury, k níž došlo mezi prostým lidem v Moskvě 2. června 1648	213
6. J. Reitenfels o ruském dovozu a vývozu	219
7. Sbírka nařízení cara Alexeje Michajloviče (r. 1649)	220
8. List Jerofeje Chabarova o vojenských událostech na řece Amuru (v srpnu 1652)	223
9. Pavel z Aleppa: Moskva v pol. XVII. stol.	225
10. Moskevské povstání r. 1662	227
11. J. Reitenfels: O ruském vojsku	229
12. Nový obchodní zákon (r. 1667)	231
13. Andrusovské příměří mezi Ruskem a Polskem (30. ledna 1667)	232
14. Semjon Děžněv o svých výpravách	234
15. Dopis Stěpana Razina Rusům, Tatarům, Čuvašům aj.	235
16. Protopop Avvakum o počátcích rozkolu v ruské církvi	236
17. Z cestopisu Philippa Avrila (r. 1687)	238

XI. BOJ UKRAJINSKÉHO NÁRODA ZA NEZÁVISLOST A PŘIPOJENÍ UKRAJINY K RUSKU

1. Guillaume Levasseur de Beauplan: O záporožských kozácích	242
2. Letopis Grabjanka: Charakteristika Bohdana Chmelnyckého	246

3. List Bohdana Chmelnyckého caru Alexeji Michajloviči se zprávou o dvou vítězstvích nad Poláky (8. června 1648)	247
4. List Bohdana Chmelnyckého	249
5. Darovací listina Ukrajíně (r. 1654)	249

XII. VZNIK RUSKÉHO IMPÉRIA. REFORMY PETRA I.

1. Návrh bojarů na rozdělení Ruska na místodržitelství	252
2. Povstání střelců 15. května 1682 v Moskvě	253
3. I. T. Posoškov o nutnosti rozvoje ruského obchodu	254
4. Budování manufaktur a závodů za Petra I.	255
5. Stavba Ladožského průplavu	257
6. Ukaz o koupi vesnic k závodům	258
7. Moskevská manufaktura na plátno	258
8. Ruský obchod v prvních desetiletích XVIII. stol.	260
9. Celní tarif z r. 1724	263
10. Ruské státní hospodářství na konci XVII. a na počátku XVIII. stol.	265
11. Zahraniční obchod Ruska přes přístavy Petrohrad a Archangelsk r. 1726	267
12. Azovské tažení	268
13. Smlouva o příměří s Tureckem 3. července 1700	268
14. Rozkaz Petra I. před bitvou u Poltavy	271
15. Nystadský mír a přijetí titulu všeruského imperátora Petrem I.	271
16. Mírová smlouva s Persií	272
17. I. T. Posoškov o postavení nevolných rolníků	273
18. Nevolnické listiny	275
19. Provolání Kondrata Bulavina	278
20. Provolání atamana Holého	279
21. Ukaz o dědění veškerého majetku jediným dědicem	279
22. Ukaz o všeobecném soupisu obyvatelstva platícího daně v souvislosti se zavedením daně z hlavy	281
23. Reglement čili řád hlavního magistrátu	282
24. Ukaz o povinnostech Senátu z 27. dubna 1722	286
25. Zákon o následnictví trůnu	289
26. Generální reglement čili zákon o státních kolegiích	291
27. Tabulka o pořadí hodností	292
28. Armáda Petra I.	294
29. Stav loďstva za Petra I.	295
30. Výstavba loďstva Petrem I.	295
31. O zničení bůžků a modlářských hájů u Vogulů, Ostaků, Tatarů a Jakutů a o pokřtění těchto národů na křesťanskou víru	297
32. O úlevě Marijcům za přijetí křesťanství	298
33. O zřízení maloruského kolegia	298

XIII. RUSKÁ ŘÍŠE DO KONCE XVIII. STOL.

1. Stav ruské říše roku 1727	299
2. Votčinný pořádek	301
3. Pracovní řád nevolnické manufaktury	302
4. „Podmínky“ carevny Anny Ivanovny	304
5. Ukaz O připoutání dělníků k manufakturám a závodům a o poskytnutí práva podnikatelům posílat dělníky do vyhnanství do dalekých měst a na Kamčatku	305
6. Dělnické bouře v moskevské soukenické manufaktuře r. 1749	307
7. Ukaz o právu statkářů posílat nevolníky do vyhnanství na Sibiř	309
8. Manifest o „volnosti“ šlechty	310
9. Stav Ukrajiny v třicátých letech XVIII. století	311
10. Ukaz o potrestání Baškirů a Tatarů za účast v povstání	311

11. Obchod Ruska se Střední Asíí v polovině XVIII. stol.	313
12. Rusko-turecká válka z let 1736—1739	316
13. Dobytí Berlína ruskými vojsky r. 1760	318
14. Zápisky Kateřiny II. o stavu říše v prvních letech její vlády	319
15. Růst počtu manufaktur v Rusku v letech 1762—1796	320
16. Zahraniční obchod Ruska v druhé polovině XVIII. stol.	322
17. Státní příjmy a výdaje za Kateřiny II.	324
18. Sekularizace církevních statků	324
19. Ukaz o právu statkářů posílat nevolníky na nucené práce	326
20. Ukaz o zákazu stížností rolníků na statkáře	327
21. Případ Saltykovové	328
22. Trestání „provinilých“ rolníků statkářem	330
23. Oznámení v novinách o prodeji nevolníků	331
24. Nařízení (Ukazy) Pugačova	331
25. Baškirové a Kazaši v Pugačovově povstání	334
26. O smýšlení rolníků v okolí Moskvy za Pugačovova povstání	334
27. Nařízení o guberniích	336
28. Manifest o práci rolníků připsaných k závodům	337
29. Darovací listina šlechtě	339
30. Darovací listina městům	342
31. Násilná rusifikace	346
32. Zničení Záporožské Seči	346
33. Nařízení o ohrazení židovských sídel	348
34. Carismus a mohamedánské duchovenstvo	348
35. Zpráva o stavu a rozvoji pozemních vojenských sil za Kateřiny II.	349
36. První dělení Polska	350
37. Česmská bitva	351
38. Mírová smlouva mezi Ruskem a Tureckem v Kjučük-Kajnardži	353
39. Smlouva Kateřiny II. s karthlijským a kachetským králem Iraklim II.	355
40. Mírová smlouva Ruska s Tureckem v Jasech	356

XIV. RUSKÁ KULTURA V XVII.—XVIII. STOLETÍ

1. Protopop Avvakum o malování ikon	358
2. A. K. Nartov o Petrovi I.	360
3. Zavedení nového kalendáře	368
4. Pronásledování plnovousů a staroruského oděvu	369
5. První ruské noviny Vědomosti	371
6. List Petra I. o tištění knih a nové občanské abecedě	372
7. Povinné vzdělání šlechty a úředníků	374
8. Nové hlavní město — Petěrburg	374
9. Petrovské společenské večírky	376
10. Založení Akademie věd	377
11. Výprava Beringova a Čirikovova	378
12. Soutěžní práce Nezávislé hospodářské společnosti z let 1765—1782	380
13. Suvorovova pravidla válečnictví	382
14. Admirál F. F. Ušakov	383
15. M. V. Lomonosov o zákonu zachování hmoty a o přeměně energie	387
16. M. V. Lomonosov o ruském jazyce	387
17. Vynálezy I. I. Polzunova	389
18. Vlastní životopis I. P. Kulibina	391
19. Řád moskevské university	394
20. Školní ústavy v Rusku na konci XVIII. století	395
21. Ukaz o zřízení Ruského divadla pro tragédie a komedie	396
22. Rozvoj tisku v Rusku v XVIII. stol.	396
23. Ze satirického časopisu N. I. Novikova Trutěň	399

ČESKO-VÝCHODOSLOVANSKÉ VZTAHY
A STYKY

1. Ibráhím ibn Jákúb o česko-ruských obchodních vztazích	405
2. Obchod českých zemí se slovanským Východem v Podunají	406
3. Sv. Vladimír a Čechy	407
4. Česko-ruské kulturní vztahy v době nejstarší	408
5. Uctívání Borise a Gleba na půdě české	412
6. Moravská knížectví v česko-ruských vztazích	412
7. Spojenecké vztahy ruského knížete Izjaslava s českým knížetem Vladislavem II.	414
8. Letopisy české o událostech na Rusi	417
9. Návštěvníci z Ruska v českých zemích	418
10. Prátelství mezi českým králem Václavem II. a haličským knížetem Lvem Daniilovičem	419
11. Obchodní styky českých zemí s Rusí za Karla IV.	420
12. Z české publicistiky XIV. a XV. století o Rusi	421
13. Zrůst vědomí slovanské sounáležitosti a účast Čechů v polsko-litevsko-ruském vojsku za „velké války“ proti křižácké agresi v Pobaltí	424
14. Jeronýmovo působení v Polsku a na Rusi	426
15. List Zikmunda Korybutoviče panu Oldřichovi z Rožmberka	429
16. Účast ruských a polských bojovníků v husitském hnutí a odpor ruského rytířstva proti účasti v protihusitském tažení	430
17. Svidrigajlo, velkokníže litevsko-ruský, Prokopu Velikému a Zikmundu Korybutoviči	432
18. Obava vysoké polské katolické hierarchie před šířením husitského vlivu v ruských oblastech polsko-litevského státu	433
19. Účast Čechů v boji Novgorodu s řádem německých rytířů	435
20. František Skoryna a Čechy	436
21. Čechové v moskevském vojsku počátkem XVI. stol.	436
22. Ladislav ze Šternberka Vilémovi z Pernštejna o polsko-ruských vztazích	438
23. Ruské poselstvo v českých zemích a ohlas v českém prostředí	439
24. Čeští válečníci v oblastech ukrajinských v letech 1531—1538	440
25. Jan z Pernštejna kozáckým velitelům	445
26. Znalosti českého prostředí o Rusku a ruského prostředí o Čechích v druhé polovině XVI. stol.	446
27. Bratr Jan Rokyta u cara Ivana IV.	455
28. Moskevský kníže Mikuláš v českých zemích	456
29. Ruské poselstvo v Rokycanech a odraz rusko-habsburských jednání v českém prostředí	461
30. Ruské poselstvo na Moravě roku 1582	470
31. Rokycany Lvovu	472
32. Vědomí slovanské příbuznosti mezi českým a ruským národem v českém písemnictví XVI. stol.	474
33. Ehrenfried von Minckwitz Adamovi z Jindřichova Hradce o míru mezi Švédskem a Ruskem	475
34. Zpráva o pobytu ruského poselstva v českých zemích r. 1595	476
35. Kozáci v českých zemích koncem XVI. stol.	479
36. Pobyt ruských vyslanců v Čechách roku 1599	481
37. Bratrská emigrace po Bílé hoře odchází i na Rus	481
38. Rusové v českých zemích na počátku XVII. stol.	483
39. Emisaři Bohdana Chmelnického v českých zemích	484
40. J. A. Komenský a národné osvobozenecý boj ukrajinského národa a ruská pomoc Ukrajíně	485
41. Boj Ruska a Ukrajiny proti Turecku v devadesátých letech XVII. století a jeho ohlas v českých zemích	486
42. Česko-ruské vztahy za Petra Velikého	490
43. České hornictví v ruské zprávě z VIII. stol.	494

